

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Зінченко Олени Антонівни
на дисертаційну роботу Шевчук Олени Анатоліївни
на тему: «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку
машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
[за видами економічної діяльності]

Актуальність теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами,
планами, темами досліджень

Глобалізація конкуренції на ринках товарів, капіталу, людських ресурсів та інформації, що набула всеосяжного характеру, науково-технічний прогрес, перетворення системного характеру ставлять перед машинобудівними підприємствами, що виконують ключову роль у самозабезпеченні і забезпеченні інших галузей економіки засобами виробництва, велику кількість завдань, найбільш важливим з яких є стійкий економічний розвиток, в основі якого лежить трансформація організаційно-економічних принципів діяльності, яка відбувається за трьома основними напрямками:

– визначальним типом конкуренції стає суперництво з урахуванням випереджальних технологічних, продуктових, організаційних інновацій, що забезпечуються людським капіталом підприємства;

– найважливішим економічним орієнтиром стійкого економічного розвитку промислового підприємства стає не мінімізація витрат, а приріст ринкової вартості, заснованої на нематеріальних активах, що характеризує інтелектуалізацію діяльності;

– конкурентоспроможність вітчизняних промислових підприємств має бути підкріплена його високим позиціями на ринку, що засвідчується бізнес-лідерством.

Актуальність дослідження пов'язана з поняттям бізнес-лідерство, яке розглядається як стратегічний орієнтир розвитку підприємства, що передбачає управління процесами конструктивних змін щодо комерційних ціннісних пропозицій та досягнутий рівень конкурентоспроможності, який надає йому

можливість контролювати ключові позиції у бізнесі та додаткових переваг порівняно з іншими товаровиробниками для пошуку найкращих, з точки зору вигоди, альтернативних рішень щодо інвестицій в його розвиток. Однак, детермінанти забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств саме на засадах бізнес-лідерства до теперішнього часу не розроблені, що і визначило спрямованість наукового дослідження, його цілі та завдання.

Актуальність тематики дисертації, її наукова та практична спрямованість підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у межах науково-дослідних тем: «Дослідження напрямів формування промислового потенціалу в трансформаційній економіці» [номер державної реєстрації 010U001810], «Розроблення концепцій розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу промислового комплексу України» [номер державної реєстрації 011U000619], «Глобальна парадигма формування промислового потенціалу: імперативи становлення та розвитку» [номер державної реєстрації 0110U000620]; «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій» [номер державної реєстрації 0112U007817]; Концептуальні засади управління людським потенціалом в умовах трансформаційних змін» [номер державної реєстрації №0116U005836].

Відповідно до викладеного вище, дисертаційна робота Шевчук Олени Анатоліївни, у якій обґрунтовано теоретичні основи, методологічні підходи, методичні положення та практичні рекомендації щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства представляє собою цінне наукове дослідження, чим і визначається його актуальність, наукове та практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Дисертаційна робота Шевчук Олени Анатоліївни є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому рівні. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації О.А. Шевчук докладно обґрунтовані, логічні та достовірні, що обумовлено доказовістю та переконливою аргументацією авторських розробок, які мають суттєве теоретичне, методологічне, методичне та практичне значення.

Обравши за мету розроблення теоретичних, методологічних, методичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства, автор сформулювала коло складних наукових і практичних завдань, головними з яких слід віднести: дослідження еволюції наукових поглядів на сутність стійкого економічного розвитку підприємств, розкриття його системної природи; визначення сутності бізнес-лідерства підприємств на ринку з позиції економічного розвитку; систематизацію концептуальних засад забезпечення економічної стійкості підприємств у контексті положень теорії людського капіталу; обґрунтування теоретичного базису забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства; формування методологічних положень забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства; визначення та структурування елементів організаційної архітектури підприємства; детермінація факторів, що перешкоджають становленню бізнес-лідерства вітчизняних машинобудівних підприємств; пропонування методичного забезпечення оцінювання впливу людського капіталу на стійкість економічного розвитку підприємств; визначення теоретико-методологічного базису інтелектуалізації діяльності підприємства; обґрунтування науково-методичного підходу до впровадження корпоративної культури інноваційного типу; формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства; розроблення методичного інструментарію управління організаційною архітектурою підприємства; визначення економічних проваджень підвищення ділової активності підприємства на основі прогнозування інвестицій у людський капітал.

Окреслений перелік завдань, послідовно розкритих в роботі, є достатнім для визначення предмету публічного захисту.

Дисертантом чітко сформовано мету, завдання дослідження, виділено особистий внесок у розробку обраної проблематики та виважено обґрунтовано основні напрями дослідження. Дисертаційна робота має логічно-упорядковану структуру, що заснована на підході до побудови методології як цілісної теорії, системи підходів, методів та способів забезпечення стійкості економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства.

Вивчення змісту дисертаційної роботи надає можливість зробити висновок про те, що здобувачем досягнута мета і виконані поставлені завдання, які повною мірою кореспондуються із основними ознаками наукової новизни

дослідження, що свідчить про оригінальність обраних автором шляхів вирішення цих завдань.

Глибина наукового дослідження підтверджується використанням сучасних методів дослідження, зокрема: методу узагальнення наукового досвіду та термінологічного аналізу; системного підходу; методів: аналізу і синтезу; індукції та дедукції; статистичного; порівняння; системного аналізу; економіко-математичного моделювання; логічного узагальнення; морфологічного аналізу; графічного, що дозволило дисертанту зробити особистий внесок у розвиток методичних засад діяльності промислових підприємств та рекомендацій щодо вдосконалення формування стратегії забезпечення стійкості їх розвитку.

Використані підходи та методи наукового пізнання логічно поєднано з рядом власно розроблених методологічних положень, що дозволило сформулювати нові науково-обґрунтовані методичні підходи та положення щодо забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства та уможливило комплексну доказовість отриманих результатів та пропозицій на основі проведених розрахунків, наведених як в основному тексті так і додатках.

Не викликає сумнівів обґрунтованість і достовірність результатів дослідження, які базуються на глибокому знанні й розумінні методологічного підґрунтя досліджуваної проблеми, об'єкта та предмета дослідження, а також використанні значної інформаційної бази, що представлена: законодавчими й нормативними актами; офіційними документами Державної служби статистики; первинними документами різних промислових підприємств; матеріалами наукових конференцій і семінарів; ресурсами глобальної інформаційної системи Інтернет; науковими працями вітчизняних, зарубіжних фахівців, науковців та практиків у галузі економічної науки, присвячених проблемам забезпечення стійкості економічного розвитку.

Висновки здобувача є логічно обґрунтованими з коректним пояснення результатів проведеного дослідження. Обґрунтованість наукових досліджень, висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, публікаціями здобувача, а також актами та довідками про впровадження результатів дослідження у діяльність машинобудівних підприємств.

Вищевикладене доводить достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації О.А. Шевчук.

Оцінка змісту та структури дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Шевчук О.А. логічно структурована, складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Зміст дисертаційної роботи «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства» повністю відповідає назві, а чітко сформульовані предмет, об'єкт, мета і завдання дослідження – логічно пояснюють структуру роботи, послідовність викладення матеріалу.

Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 490 сторінок, основний зміст викладено на 382 сторінках тексту. Дисертаційна робота містить анотацію, 22 додатки, список використаних джерел нараховує 377 найменувань. За змістом, структурою, обсягом, стилем викладання, послідовністю та аргументованістю викладання матеріалів дослідження дисертаційна робота повною мірою відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук та вимогам Міністерства освіти і науки України.

– У першому розділі *«Науково-теоретичні підходи до забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства»*, досліджено та узагальнено наукові положення неокласичної, інституціональної, еволюційної, ресурсної та системної парадигм щодо функціонування підприємств [с. 38-55], за чим у якості сучасного імперативу економічного розвитку підприємств визначена діяльність, яка спрямована на збільшення рівня знань і компетенцій його людського капіталу, а ключовими факторами отримання конкурентних переваг є наявність стратегічних ресурсів і ключових компетенцій [с. 51];

– сформовано теоретико-методологічний базис становлення бізнес-лідерства підприємств [с. 55-78], як стратегічного орієнтира розвитку [с. 56], розглянуто взаємозв'язок між стійким економічним розвитком та бізнес-лідерством [с. 62-75], запропоновано трактування категорій: бізнес-лідерство [с. 59] та стійкий економічний розвиток [с. 74];

– науково-обґрунтовано систематизовано концептуальні засади забезпечення економічної стійкості підприємств у контексті положень теорії людського капіталу [с. 78-91], виділено етапи розвитку теорії людського капіталу підприємства [с. 79-81], надано характеристику внутрішнього потенціалу підприємства [с. 84-90].

У другому розділі «*Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства*» сформовано:

– теоретичний базис та методологічні положення забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства [с. 97-102], обґрунтовано постулати забезпечення стійкості економічного розвитку [с. 101–103], визначено переваги становлення бізнес-лідерства [с. 104–105], розкрито зміст структурних компонентів методології [с. 105–128], визначено специфіку об'єкту дослідження [с. 129], висунуто гіпотезу дослідження [с. 130], обґрунтовано вибір: наукових підходів, покладених в основу дослідження [с. 131–147]; потенційно-факторних детермінант забезпечення стійкості економічного розвитку підприємства [с. 146–150]; стратегій розвитку [с. 156–162, рис. 2.4];

– методологічне підґрунтя до структурування організаційної архітекtonіки [підрозділ 2.3], пояснено використовуваний понятійний апарат [с. 166], обґрунтовано застосування системного підходу до структури організаційної архітекtonіки, що відповідає цільовим пріоритетам розвитку підприємства [с. 167–170], надано характеристику підсистем організаційної архітекtonіки підприємства, що забезпечує його стійкість [с. 172–178].

У третьому розділі «*Індикативна діагностика економічного розвитку машинобудівних підприємств України*»:

– оцінено вплив макроекономічних факторів на стійкість економічного розвитку та визначено основні групи ризиків, що перешкоджають стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств [с. 183–203];

– здійснено аналіз економічного розвитку машинобудівної галузі України [с. 203–220],

– оцінено інноваційну діяльність вітчизняних машинобудівних підприємств [с. 220-239].

У четвертому розділі «*Методичний інструментарій оцінювання стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства*» запропоновано:

– методичне забезпечення оцінювання впливу людського капіталу на стійкість економічного розвитку підприємств та сформовано систему показників, що забезпечують функціонування та розвиток підприємства [с. 254–266], реалізацію якого представлено у додатках [В1—В-4].

– теоретико-методологічний базис інтелектуалізації діяльності підприємства, та на його основі розроблено інструментарій оцінювання впливу

людського капіталу підприємства на стійкість економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства [с. 266–287].

– науково-методичний підхід до впровадження корпоративної культури інноваційного типу, основний акцент уваги переноситься на людський капітал підприємства та соціальні цінності [с. 287–311], розроблено структурно-логічна модель трансформації підсистеми корпоративної культури до інноваційного типу [с. 304–309].

У п'ятому розділі «Організаційно-економічне забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства»:

– визначено проблеми впровадження процесно-орієнтованого підходу до управління [с.317–318], сформовано організаційно-економічний механізм забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства, що забезпечує дотримання чіткої послідовності створення споживчої цінності та поєднує стратегію розвитку підприємства з потрібними для її досягнення іманентними факторами виробництва в цілому, і людського капіталу, зокрема [с. 318–351];

– розроблено методичний інструментарій управління організаційною архітектонікою [с. 351–378], де на основі імітаційного моделювання та моделі стратегічних інноваційних мереж розглянуто вплив підсистем функціонування підприємства на його розвиток [с. 353–365], визначено переваги корпоративного управління [табл. 5.7, с. 372–373], охарактеризована концепція управління людським капіталом підприємства [с. 375–378, рис. 5.10]

– визначено взаємозв'язок між інвестиціями у людський капітал підприємства та його економічним розвитком [с. 378–392, додатки Г-8–Г-12].

Висновки до розділів та по роботі, в цілому, концентровано відображають зміст основних розділів дисертації, відповідають меті та завданням дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Усі одержані автором наукові результати пов'язані між собою послідовною логікою проведеного дослідження та полягають у розробленні та науковому обґрунтуванні теоретичних, методологічних, методичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства в умовах трансформаційних перетворень до економіки знань.

До найбільш вагомих результатів дослідження, які носять елементи наукової новизни, слід віднести:

– наукові положення економічного розвитку у частині систематизації наукових поглядів на сутність імперативів функціонування підприємств в умовах трансформаційних перетворень до економіки знань, які доповнено: 1) характеристиками підприємства як відкритої динамічної нелінійної системи (с. 52–54); 2) критеріями переходу від одного стійкого стану до іншого (с.68–71); понятійно-категоріальним апаратом теорії розвитку в частині трактування понять: «бізнес-лідерство» (с.59), «стійкий економічний розвиток підприємства» (с.74), «організаційна архітектоніка» (с. 166);

– теоретичний базис бізнес-лідерства підприємств з позиції економічного розвитку, що став підґрунтям для формування нового концептуального підходу до методології забезпечення стійкості економічного розвитку (с. 55–78);

– концептуальні підходи до забезпечення економічної стійкості підприємства у частині визначення закономірностей впливу його людського капіталу на функціонування, розвиток та бізнес-лідерство (с. 78–91);

– методологічні положення забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства (с. 96–162), що детермінуються порядком еволюції виробничо-господарської системи і сферою економічної діяльності, які на основі інтеграції системного та процесного підходів, формують цілісне бачення узгодженої взаємодії людського капіталу підприємства;

– методологічне підґрунтя дослідження стійкості економічного розвитку підприємства на засадах бізнес лідерства в контексті положень теорії людського капіталу та системної парадигми до структурування елементів організаційної архітектоніки (с. 162–178);

– методичний підхід до діагностики економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства, який доповнено урахуванням: макроекономічних показників (с. 183–203); індикаторів розвитку машинобудівної галузі (с. 203-220) та аналітичною характеристикою інноваційної діяльності підприємств (с. 220–239);

– методичне забезпечення оцінювання впливу людського капіталу підприємства на стійкість його економічного розвитку (с. 243-266), імплементація якого у фінансово-господарську діяльність підприємств надає можливість простежити характер змін у балансовій та ринковій вартостях машинобудівних підприємств;

– теоретико-методологічний базис інтелектуалізації діяльності підприємств (с. 266-287), що розглядається як цілеспрямований процес конвертації знань у вартість шляхом застосування ключових компетенцій людського капіталу підприємства у підсистемах організаційної архітекtonіки;

– науково-методичний підхід до впровадження корпоративної культури інноваційного типу (с. 287-311), що забезпечується послідовним виконанням логічно узгоджених етапів формування соціальних цінностей, як умови ефективної діяльності людського капіталу;

– аспекtnий аналіз теоретико-методологічних підходів до формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства (с. 315-351), що являє собою систему методів забезпечення взаємодії організаційних і виробничих процесів в усіх підсистемах підприємства;

– методичний інструментарій управління організаційною архітекtonікою підприємства (с. 351-378), що передбачає: систему пошуку, відбору, прийому та адаптації персоналу; комплексну систему оцінки ефективності діяльності людського капіталу;

– науково-методичний підхід до економічних проваджень підвищення ділової активності суб'єктів господарювання (с.378–392), який заснований на прогнозуванні обсягу інвестицій у людський капітал та аналізі показників інтелектуалізації діяльності у взаємодіючих підсистемах підприємства, що уможлиблює його практичну реалізацію під час оцінювання тенденцій розвитку підприємства в умовах трансформаційних перетворень до економіки знань та поєднує економічну і управлінську діагностику у цілісну систему обґрунтованих рішень.

Наукові здобутки автора мають науково-теоретичне, методологічне та практичне значення і є необхідним науково-методологічним базисом для розроблення практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства.

Теоретична, методологічна цінність та практична значущість одержаних автором наукових результатів

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у розв'язанні актуальної наукової проблеми формування та наукового обґрунтування методології забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних

підприємств на засадах бізнес-лідерства на основі синтезу положень теорії розвитку, лідерства, людського капіталу, що формує нові наукові засади його реалізації в економічній науці.

Методологічна значення – у запропонованому методологічному базисі функціонування та розвитку машинобудівних підприємств, врахуванні людського капіталу як ознаки розвитку.

Практична значущість дисертаційної роботи полягає в розробленому комплексі методичного забезпечення та інструментарію забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства з урахуванням внутрішніх іманентних факторів. Окремі положення дисертаційної роботи, які містять наукову новизну і виносяться на захист імплементовано в практику функціонування машинобудівних підприємств: ПАТ «Стаханівський вагонобудівний завод» (довідка про впр. № 2757/1 від 05.06.2014 р.); ДП «Науковий центр точного машинобудування» (довідка про впр. № 336 від 06.11.2014 р.); ТОВ «Аеропракт» (довідка про впр. вих. № 168 від 17.10.2014 р.); ТОВ «СЕРВІС КОМ» (довідка про впр. вих. № 21 від 14 квітня 2021 р.); ТОВ «Тавріда Електрик Україна» (довідка про впр. вих. № 08/2 від 18 травня 2021 р.); ТОВ «Техкопмлект» (довідка про впр. вих. № 38-7 від 7 липня 2021 р.); ДП «ЗАВОД 410 ЦА» (довідка про впр. вих. № 113-3515 від 27 вересня 2021 р.); ДП «Івченко-Прогрес» (довідка про впр. вих. № 35/5630 а-13 від 28 вересня 2021 р.).

Результати дослідження застосовано в освітньому процесі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (акт впровадження № 59 від 06.11.2014 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

В опублікованих працях Шевчук О.А. достатньо повно відображено основні положення наукової новизни проведеного дослідження. Наукові праці відповідають чинним вимогам до наукових публікацій, їх кількість є достатньою для висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук і надають право її публічного захисту. З числа праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано тільки ті положення, які належать дисертанту. Результати, що були отримані в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук не використовувались.

Основні пропозиції, висновки, що відображені у елементах наукової новизни висвітлено 4 монографіях (з них: 3 одноосібних), у 34 фахових наукових виданнях (з них: 3 статті у журналах, що включені до наукометричних баз Scopus). Результати дослідження апробовано на 16 науково-практичних конференціях з публікацією тез. Загалом автором у відкритому друці опубліковано 54 наукових праць, що засвідчує системність, послідовність та комплексність проведеного дослідження.

Відповідність автореферату змісту дисертації

Дисертація та автореферат містять всі необхідні складові, написані на високому науковому рівні, що за змістом та оформленням відповідають встановленим вимогам. Автореферат викладено лаконічно, і в той же час він ґрунтовно відображає отримані результати та здобутки, розкриті в дисертаційній роботі, ступінь її новизни та висновки і корелює з наведеними положеннями в анотації дисертаційної роботи. Висновки, наукові положення, наведені в дисертації, авторефераті відповідають наведеним в наукових працях, що знайшло відображення у розподілі значного масиву отриманих результатів у викладці в різних виданнях.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи змістовність представленої дисертації, обґрунтованість її положень, значущість висновків та рекомендацій для розвитку наукової думки та практичної діяльності, необхідно зазначити низку зауважень:

1. У підрозділі 1.3 дисертантом синтезовано понятійний апарат, який застосовується під час вирішення проблем забезпечення стійкості економічного розвитку, однак автором не уточнено сутність дефініції людський капітал підприємства, а лише розглядається його властивість швидко пристосуватись до змін на ринку за рахунок досвіду управління знаннями (с.80).

2. У дисертаційній роботі розглянуто формування функціональних стратегій розвитку (маркетингової, конкурентної, спеціалізації та концентрації, управління інноваціями, організаційних змін, управління людським капіталом) (с. 159-160, рис. 2.4,). Однак, робота значно б виграла, якби автор представив бізнес-комбінації запропонованих стратегій, акцентуючи увагу на складових внутрішнього потенціалу машинобудівних підприємств (економічного, трудового, науково-технічного, інноваційного) та сферах (фінансування,

інвестування, пільгове кредитування та оподаткування), що у сукупності надають можливість прийняти відповідні управлінські рішення щодо реалізації стратегії розвитку.

3. Цікавим і таким, що засвідчує наукову новизну є методичний підхід щодо діагностики економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства (с. 183–239), який доповнено відповідними показниками, індикаторами та аналітичною характеристикою інноваційної діяльності. Проте вважаємо за доцільне уточнити автором, чи буде запропонований підхід універсальним для всіх промислових підприємств чи таким, що його використання можливе лише на підприємствах машинобудівної галузі.

4. Слід зазначити, що в роботі дисертантом значна увага приділена дослідженню прояву інтелектуалізації в інноваційній та інформаційній підсистемах з урахуванням особливостей, форм розвитку та способів відтворення людського капіталу підприємства (с. 274-275), проте у представленому авторефераті зазначені позиції дисертаційного дослідження не знайшли відповідного відображення.

5. Робота була б більш цікавою, якщо б автору вдалося опрацювати культурний контекст теорії управління (підрозділ 4.3). Мова йде про управлінську культуру, відповідну систему цінностей, що спрямовує поведінку будь-якого суб'єкта діяльності на інвестиції у розвиток людського капіталу підприємства, формування корпоративної соціальної відповідальності та корпоративної культури інноваційного типу.

6. В дисертаційній роботі автором досліджено наукові підходи щодо формування організаційно-економічного механізму, які дозволили враховуючи практику промислових підприємств, доповнити принципами цілісності, ієрархічності, структуризації, множинності, інтеграції (с.341-349), але не окреслено взаємозв'язок цих принципів зі складовими системи управління.

7. З метою визначення економічних проваджень підвищення ділової активності суб'єктів господарювання, здобувач запропонувала модель, яка враховує нормалізовані значення показників діяльності людського капіталу підприємства і надає можливість оцінити доцільність впровадження обраної стратегії, відносна значущість яких визначається за допомогою методу ієрархій шляхом попарного порівняння (с. 388). Водночас, автором не надано пояснення яким чином було визначено цю значимість.

Загалом, зазначені зауваження не носять принципового характеру та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Шевчук О.А.

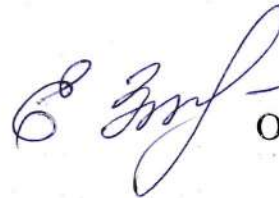
Загальний висновок щодо дисертації та її відповідності вимогам

Вважаю, що представлена до захисту дисертаційна робота Шевчук Олени Анатоліївни на тему: «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства» є завершеною, самостійно та на високому рівні виконаною працею, що має як наукову, так і практичну значущість. Актуальність теми роботи, обґрунтованість результатів та змістовна наповненість підтверджує її високий рівень. Зміст автореферату ідентичний основним положенням та висновкам дисертаційної роботи.

Дисертація виконана на належному рівні, повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), вимогам пп. 9, 10 та 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., 943 від 20.11.2019 р., №607 від 15.07.2020 р., а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету, доктор економічних наук, професор

О. А. ЗІНЧЕНКО

Підпис: *О. А. Зінченко*

ЗАСВІДЧУЮ:

Учений секретар
Криворізького національного
університету

Ю. С. Серсея

«   »   20   р.